

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI

KHOA DI SẢN VĂN HÓA

TÌM HIỂU DI TÍCH ĐỀN HẬU
(THÔN ĐÔNG KẾT - XÃ ĐÔNG KẾT - HUYỆN KHOÁI CHÂU
HƯNG YÊN)

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP

NGÀNH BẢO TÀNG HỌC

Mã số: 52320305

Người hướng dẫn: PGS.TS NGUYỄN VĂN TIẾN

Sinh viên thực hiện: LÊ THỊ LIÊN

Hà Nội - 2013

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình thực hiện khóa luận tốt nghiệp này em đã nhận được sự giúp đỡ tận tình của cán bộ và nhân dân xã Đông Kết huyện Khoái Châu tỉnh Hưng Yên, các thầy cô giáo trong Khoa Di sản văn hóa Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, đặc biệt là sự hướng dẫn tận tình của PGS.TS Nguyễn Văn Tiến. Nhân đây em xin được gửi lời cảm ơn chân thành sâu sắc nhất tới nhà trường, Thầy hướng dẫn và địa phương.

Mặc dù đã rất cố gắng song do khả năng có hạn, khóa luận tốt nghiệp này khó tránh khỏi những thiếu sót. Em mong nhận được nhiều ý kiến đóng góp quý báu của các thầy cô trong khoa.

Xin chân thành cảm ơn!

Sinh viên

Lê Thị Liên

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	5
2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	6
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	7
4. Phương pháp nghiên cứu	7
5. Bố cục bài khóa luận.....	7
CHƯƠNG 1: LỊCH SỬ HÌNH THÀNH VÀ QUÁ TRÌNH TỒN TẠI CỦA DI TÍCH.....	8
1.1. Vài nét về vùng đất nơi di tích tồn tại	8
1.1.1. Vị trí địa lí – điều kiện tự nhiên.....	8
1.1.2. Điều kiện tự nhiên.....	11
1.2. Đặc điểm kinh tế, văn hóa, xã hội.....	12
1.2.1. Về kinh tế.....	12
1.2.2. Về văn hóa – xã hội	14
1.2.3. Về giáo dục, y tế, an ninh, quốc phòng	17
1.3. Đền Hậu trong diễn trình lịch sử.....	18
1.4. Nhân vật được thờ trong di tích	20
CHƯƠNG 2: GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC– NGHỆ THUẬT.....	22
2.1. Giá trị kiến trúc.....	22
2.1.1. Không gian cảnh quan	22
2.1.2. Bố cục mặt bằng	25
2.1.3. Các đơn nguyên kiến trúc	25
2.2. Giá trị nghệ thuật.....	33
2.2.1. Nghệ thuật trang trí trên kiến trúc.....	33
2.2.2. Di vật trong di tích	37
2.3. Lễ hội đền Hậu	46

2.3.1. Công tác chuẩn bị	47
2.3.2. Lễ hội	49
2.4. Tín ngưỡng thờ Mẫu và thờ Mẫu Liễu Hạnh ở di tích	57
2.4.1. Đôi nét về tín ngưỡng thờ Mẫu.....	57
2.4.2. Thờ Mẫu Liễu Hạnh ở đền Hậu.....	58
CHƯƠNG 3: MỘT SỐ GIẢI PHÁP NHẪM BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY	
GIÁ TRỊ CỦA DI TÍCH ĐỀN HẬU	60
3.1. Thực trạng di tích	60
3.1.1. Thực trạng kiến trúc.....	60
3.1.2. Thực trạng di vật và quản lí di tích.....	63
3.1.3. Thực trạng lễ hội.....	64
3.2. Bảo tồn và tôn tạo di tích đền Hậu	65
3.2.1. Cơ sở pháp lí	66
3.2.2. Các biện pháp cụ thể.....	71
3.3. Khai thác và phát huy giá trị của di tích	75
KẾT LUẬN	79
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	81
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Lịch sử Việt Nam với chặng đường dài phát triển từ quá trình chinh phục tự nhiên cho đến quá trình dựng làng, giữ nước, các thế hệ đi trước đã để lại cho chúng ta một kho tàng di sản văn hóa khổng lồ, đó là các di tích khảo cổ học, các di tích lịch sử văn hóa và danh lam thắng cảnh ... hiện đang nằm rải rác trên khắp đất nước. Trong đó các di tích thuộc loại hình kiến trúc nghệ thuật như: Đình, đền, chùa, miếu, quán,... chiếm số lượng lớn. Trong mỗi di tích ẩn chứa các giá trị đặc trưng tiêu biểu đó cũng là một bảo tàng sống về kiến trúc, văn hóa, nghệ thuật và cả phong tục tập quán cổ truyền của cộng đồng cư dân nơi di tích tồn tại. Đồng thời đó cũng là nơi gửi gắm những khát vọng ước mơ về một cuộc sống hòa bình, ấm no, hạnh phúc và còn là nơi thể hiện lòng biết ơn tôn kính với các vị thần, người đã có công lao to lớn với làng, và là vị thần bảo trợ cho cả làng xã.

Di tích lịch sử văn hóa, đặc biệt các công trình kiến trúc tôn giáo, tín ngưỡng cũng là nơi diễn ra các hoạt động văn hóa truyền thống, nơi hội họp của cả dân làng. Cũng giống như các vùng quê khác ở đồng bằng châu thổ sông Hồng, xã Đông Kết huyện Khoái Châu, tỉnh Hưng Yên là một vùng quê thanh bình, với cánh đồng bát ngát, đất đai màu mỡ thuận lợi cho phát triển nông nghiệp. Đây cũng là nơi lưu giữ các giá trị văn hóa truyền thống, như truyền thống yêu nước, truyền thống hiếu học, tiêu biểu là truyền thống cách mạng. Hiện nay tại xã Đông Kết có 2 chùa, 6 đình, đền, và 1 nhà thờ tôn giáo, 2 nhà thờ họ. Nhưng đáng chú ý hơn cả là di tích đền Hậu tại thôn Đông Kết, xã Đông Kết, là một di tích có lịch sử xây dựng từ lâu đời, là nơi thờ Linh Lang Đại Vương và thần Thành hoàng làng Nguyễn Siêu. Đền Hậu còn lưu giữ nhiều giá trị về văn hóa, kiến trúc nghệ thuật, những cổ vật quý hiếm, đặc biệt

còn là nơi tụ họp của dân làng khi mùa xuân về, là nơi thể hiện rõ nét phong tục tập quán của người dân nơi đây.

Với sự biến thiên của lịch sử và sự ảnh hưởng của khí hậu, hiện trạng di tích không còn như xưa. Trong điều kiện đất nước hòa bình như hiện nay, việc quản lí và bảo tồn di tích cần được quan tâm hơn nữa, nhằm tạo điều kiện cho công tác nghiên cứu, học tập, tìm hiểu, khai thác và phát huy giá trị của di tích một cách hiệu quả cao. Đồng thời đề ra những giải pháp nhằm bảo tồn di tích. Là một sinh viên đang theo học ngành Di sản văn hóa của trường Đại học Văn hóa Hà Nội, với mong muốn tìm hiểu về lịch sử địa phương, các di sản văn hóa còn tồn tại ở quê hương mình, được sự đồng ý của ban chủ nhiệm khoa Di sản văn hóa và giảng viên hướng dẫn PGS.TS: Nguyễn Văn Tiến, nên em đã chọn đề tài : “ *Tìm hiểu di tích đền Hậu thôn Đông Kết, xã Đông Kết, huyện Khoái Châu, tỉnh Hưng Yên*”.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

- Tìm hiểu khái quát về xã Đông Kết huyện Khoái Châu tỉnh Hưng Yên.
- Tìm hiểu về các giá trị kiến trúc, nghệ thuật, các di vật, hiện vật tại đền, thông qua đó để xác định niên đại khởi dựng và quá trình tồn tại của đền Hậu.
- Tìm hiểu thực trạng của di tích, từ đó đề xuất các giải pháp trong việc giữ gìn, bảo vệ và tôn tạo di tích.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Thu thập tư liệu, thông tin về di tích và lễ hội Đền hậu xã Đông Kết, huyện Khoái Châu, tỉnh Hưng Yên.
- Tổng kết, xử lý những thông tin thu thập được.
- Thông qua kết quả nghiên cứu đề xuất những ý kiến để bảo tồn, phát huy những giá trị quý báu của di tích Đền Hậu.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu

- Đối tượng chính là di tích đền Hậu ở xã Đông kết, huyện Khoái Châu, tỉnh Hưng Yên.

- Khóa luận còn đặc biệt chú ý nghiên cứu lễ hội đền Hậu xã Đông Kết, huyện Khoái Châu, tỉnh Hưng Yên.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

- Phạm vi không gian: Không gian tồn tại di tích đền Hậu và xã Đông Kết huyện Khoái Châu, tỉnh Hưng Yên

- Phạm vi thời gian: từ khi di tích được khởi dựng cho đến ngày nay

4. Phương pháp nghiên cứu

Đề tài sử dụng các phương pháp nghiên cứu sau:

- Nghiên cứu thực địa (khảo sát thực tế)
- Nghiên cứu tài liệu, thư tịch
- Phân tích tổng hợp, thống kê, so sánh, đánh giá... các nguồn tư liệu
- Phỏng vấn trực tiếp, quay phim, chụp ảnh, đo, vẽ.

5. Bố cục bài khóa luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục và tài liệu tham khảo, bài khóa luận bao gồm 3 chương chính

Chương 1: Lịch sử hình thành và quá trình tồn tại di tích đền Hậu

Chương 2: Giá trị kiến trúc - nghệ thuật của di tích đền Hậu xã Đông Kết huyện Khoái Châu tỉnh Hưng Yên

Chương 3: Một số giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy giá trị của di tích đền Hậu xã Đông Kết huyện Khoái Châu tỉnh Hưng Yên

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Chí Bền (1999), *Văn hóa dân gian Việt Nam những suy nghĩ*, NXB Văn hóa Dân tộc.
2. Trương Duy Bích (1998), *Điêu khắc đình làng – Văn hóa dân gian những lĩnh vực nghiên cứu*, NXB khoa học xã hội, Hà Nội.
3. Trần Lâm Biền (2008), *Diễn biến kiến trúc truyền thống Việt vùng châu thổ sông Hồng*, NXB Văn hóa Thông tin, Hà Nội.
4. Trần Lâm Biền (2003), *Đồ thờ trong di tích người Việt*, NXB Văn hóa thông tin.
5. Trần Lâm Biền (2001), *Trang trí trong mỹ thuật truyền thống của người Việt*, NXB Văn hóa Dân tộc – Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, Hà Nội.
6. Nguyễn Văn Cương (2006), *Mỹ thuật đình làng đồng bằng Bắc Bộ*, NXB Văn hóa Thông tin.
7. *Di tích lịch sử - văn hóa Hưng Yên*, Bảo tàng Hưng Yên
8. *Đại Việt sử kí toàn thư*, tập 1 (2001), NXB Khoa học xã học.
9. Trịnh Minh Đức, Phạm Thu Hương (2007), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
10. Nguyễn Phúc Lai (2001), *Hưng Yên vùng phù sa văn hóa*, NXB. Trẻ, Tp Hồ Chí Minh.
11. Nguyễn Phúc Lai, *Hưng Yên 170 năm*, Sở văn hóa thể thao Hưng Yên
12. Hồ Thị Lan (1998), *Lễ hội – một nét đẹp trong sinh hoạt văn hóa cộng đồng*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
13. *Lịch sử Đảng bộ huyện Khoái Châu*, tập I, II
14. *Lịch sử Đảng bộ Hưng Yên(tập I)* (1998)– Sở văn hóa thông tin Hưng Yên, NXB chính trị Quốc gia.

15. Ngô Vi Liên (2005), *Tên làng xã và dư địa chí các tỉnh Bắc kỳ*, NXB Hà Nội.
16. *Luật di sản văn hóa và các văn bản hướng dẫn thi hành* (2009). Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội
17. Hữu Ngọc (2002), *Từ điển văn hóa cổ truyền Việt Nam*. Nxb Thế giới, Hà Nội, Việt Nam.
18. Nhiều tác giả (2000), *Kho tàng lễ hội cổ truyền*, NXB Văn học dân tộc – Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, Hà Nội.
19. Phạm Thị Thanh Quy (2009), *Quản lí lễ hội cổ truyền hiện nay*, NXB Lao động, Hà Nội.
20. Hà Văn Tấn (1991), *Đình Việt Nam*, NXB Văn hóa.
21. *Tên làng xã Việt Nam đầu thế kỉ XIX*, NXB Khoa học xã hội
22. Bùi Thiết (2003), *Từ điển hội lễ Việt Nam*. NXB Văn hóa Thông tin, Hà Nội.
23. Ngô Đức Thịnh (2007), *Về tín ngưỡng và lễ hội cổ truyền*, Viện văn hóa, NXB Văn hóa Thông tin, Hà Nội.
24. Chu Quang Trứ (2003), *Kiến trúc dân gian truyền thống Việt Nam*, NXB Mỹ thuật.
25. Dương Văn Sáu (2008) , *Di tích lịch sử Văn Hóa và danh lam thắng cảnh Việt Nam*, NXB Đại học Quốc gia, 2008
26. Viện Văn hóa dân gian (1992), *Lễ hội cổ truyền*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội.